

EDWARD RYMAR
Pyrzyce

**PRALATURA KAPITUŁY KAMIĘŃSKIEJ
W XII–XVI WIEKU**

Część II: DZIEKANI*

Do dziekana należał nadzór nad niższym klerem kapituły, z prezydentury kanoników – instytuowanie wikarych katedralnych. Miał władzę dyscyplinarną. Czuwał nad należytymi i regularnymi nabożeństwami chórowymi w katedrze.

Kościół w mieście Lassan, przez biskupa Henryka powiązany z archidiaconią szczecińską, 13 stycznia 1337 r. został przez biskupa Fryderyka włączony do dziekani¹.

1. Dietmar – 18 marca 1187 r.², potem kustosz (1194, 1208, 1216, może po powrocie z wygnania od 1189 r.?), a następnie → prepozyt 1222!

2. Hugo – 30 kwietnia 1210 r. przy czynności arcybiskupa w Magdeburgu³ – 1222⁴.

* Część I: Prepozyci – zob. „Przegląd Zachodniopomorski” 2009, z. 1, s. 5. Tam także objaśnienie skrótów bibliograficznych.

¹ PUB X, nr 5453.

² PUB I, nr 106. Dziekan Adolf jako pierwszy znany w 1198 r. (Wejman, s. 235) oczekuje na źródłowe potwierdzenie.

³ PUB I, nr 152.

⁴ A nie do 1224 r., jak Kücken, s. 214 i Wejman, s. 235.

3. Florentyn, Florencjusz – 1222 i 29 stycznia 1233 r.⁵, następnie⁶ → prepozyt.

4. Jan (I) – 1235, 29 maja 1236 r.⁷, może to wcześniej (1233) kustosz Jan.

5. Jarosław (*Gerizlaus, Yaroslaus, Jarwezlaus, Jarozlauus*) – z dynastii rugijskiej, syn księcia Wisława I⁸, 8 listopada 1231 r. wymieniony (*Gorizlai*) na czele jego dziedziców udzielających konsensu przy lokacji klasztoru w ziemi trzeboskiej (Tribsees), poprzedzając braci: Piotra, Jaromira, Wisława, Borysława, Mikołaja, zatem wtedy już jako prepozyt trzeboski i Rugii; podobnie (*Yarozlay*) 5 marca 1232 r. na czele synów księcia przy nadaniu dla klasztoru w Bergen na Rugii; 3 października 1232 r. w Doberanie przy czynności biskupa Schwerina jako prepozyt trzeboski⁹; w 1235 r. jako prepozyt przy czynności biskupa Konrada III, po Florentynie *summus* prepozycie, a przed dziekanem Janem, zatem traktowany jako członek prałatury kamieńskiej! Jednak 16 września 1237 r. przy czynności ojca nadal jako prepozyt Rugii i Trzebosza, również poprzedzając braci¹⁰, to znów jako dziekan przy czynności biskupa Konrada III 12 listopada 1237 r.¹¹ Łączył więc wysoką funkcję w kapitule kamieńskiej i zarządzał częścią diecezji sąsiedniej, szweryńskiej. Już 5 listopada 1241 r. znany jest jego następca. Na Rugii przy czynności Wisława I jako prepozyt Rugii i Tribsees 1240–1242¹². Zmarł w 1242 r., przed 25 września (?), zapewne przed marcem (1243)¹³.

6. Gotfryd – 5 listopada 1241 r. (gdzie po prepozycie „C.” dziekan „G.” i raczej wątpliwe, by był to jeszcze poprzednik Jarosław, ewentualnie *Gerizlaus*, skoro też 29 marca 1247/78 r. Godefridus (28.09.1248 – 10.03, 8–9.07.1253)¹⁴.

⁵ PUB I, nr 209, 291.

⁶ Jakoby od 1224 r. (Klempin, s. 413; Kücken, s. 214; Wejman, s. 235).

⁷ PUB I, nr 316, 331.

⁸ U. Scheil, *Zur Genealogie der einheimischen Fürsten von Rügen*. Köln 1962, s. 45.

⁹ PUB I, nr 277, 282, 285.

¹⁰ Tamże, nr 316, 343.

¹¹ Tamże, nr 346–347. Dziekanem jakoby od 1238 r. (Klempin, s. 413), w latach 1236–1238 (Kücken, s. 214), poprawnie Wejman, s. 235: 1237–1241.

¹² PUB I, nr 375, 380-2, 399.

¹³ U. Scheil, *Zur Genealogie...*, s. 45.

¹⁴ PUB I, nr 395, 458, 474, 563, 573–574, dziekanem od 1239 r. (Kücken, s. 214).

7. **Adolf** – 22 marca 1254 r. po biskupie przy czynności księcia Warcisława III; 5 czerwca 1266 r. przy czynności biskupa poprzedza kustosza i scholastyka, gdy brakuje prepozyta¹⁵; wcześniej kustosz 28 września 1248 i 8 lipca 1253 r.¹⁶ Czy to *N. decanus* z 6 marca 1260?¹⁷

8. **Jan (II) „Prus”** (*Pruzike, Prusco, Pusico, Proyzco, Prutze, Prutenus*) – jako kanonik 1256 (Jan *Pvsico*) przy czynności Barnima I po rycerzach (!) i 7 sierpnia 1266 r. (Jan *Proyzco*) po prepozycie szczecińskim, a przed rycerzami, i Jan *Prusco* 13 sierpnia 1266 r.¹⁸ Dziekan 18 maja 1268 r.¹⁹ i wielokrotnie przy różnych czynnościach kapituły; od 1276 do 1290 r. reprezentuje kapitułę (na dokumentach zwykle brakuje prepozyta), ale też przy czynnościach książęcych, *stricte* politycznych, ostatni raz 29 sierpnia 1291 r. w Dąbiu, gdy na jego prośbę – książęcego krewniaka (*honesti viri consanguinei nostri domini Johannis Pruzike eiusdem loci decani*) – Bogusław IV potwierdza kapitule nadaną przez Barnima I wieś Borutyn na Wyspie Chrząższczewskiej²⁰. Przyczyny pokrewieństwa jeszcze nieznanne. Mogło być najdalej czwartego stopnia, bo dalszego w źródłach nie zaznaczano. Jan, urodzony gdzieś ok. 1230 r., musiał być potomkiem Warcisława I, Mieszka III Starego wielkopolskiego, Mściwoja I wschodniopomorskiego bądź rodziców jego żony Zwinisławy; albo Henryka Borzywoja II meklemburskiego, Swerkerka II króla Szwecji, Bernarda III Askańczyka, księcia saskiego czy wreszcie Hermana I landgraфа Turynii. Wnioski te można wysnuwać, badając niezbędnych do tego antenatów i antenatki księcia Bogusława IV. Oto oni:

¹⁵ PUB I, nr 586; II, nr 803.

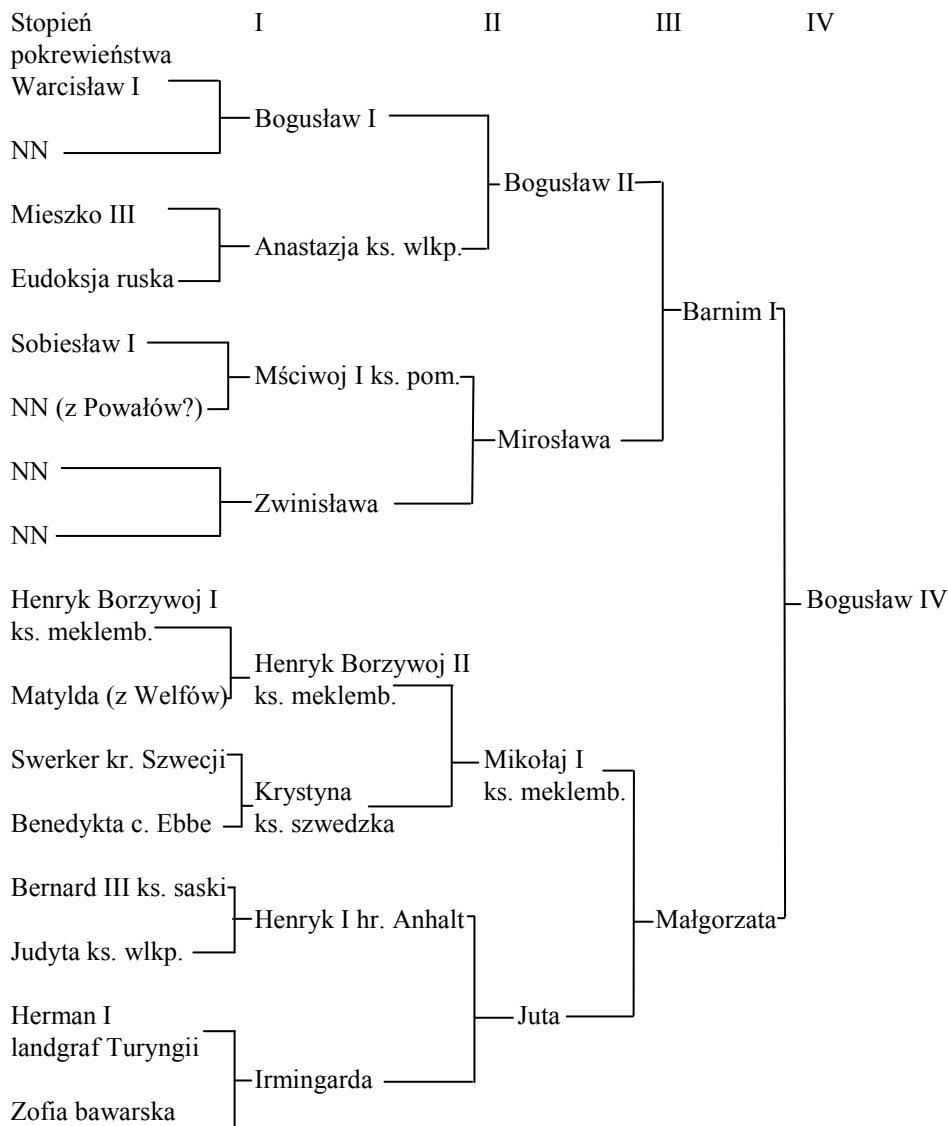
¹⁶ PUB I, nr 474, 573.

¹⁷ PUB II, nr 672.

¹⁸ Tamże, nr 631, 805, 807.

¹⁹ Tamże, nr 862, od 1267 r. (Kücken, s. 214).

²⁰ PUB III, nr 1593. Pełnienie urzędu do 1291 r. datowali Klempin, s. 413 i Kücken, s. 214.

Wnosząc z przydomku i imienia, najwięcej zdaje się przemawiać za tropem wschodniopomorskim. Świętopełk syn Mściwoja I miał syna Jana, którego gwałtowny zgon pod datą 22 sierpnia (bez roku) odnotował nekrolog klasztoru oliwskiego. Dziekan Jan „Prus” 23 listopada 1287 r. wraz z kustoszem kamień-

skim Wisławem, zarazem proboszczem gdańskim, zapewne wywodzącym się z dynastii rugijskiej, wystąpił na czele świadków podczas zjazdu przy czynności Mściwoja II, Przemysła II wielkopolskiego i Bogusława IV. Przydomek może dobrze pasować do syna Świętopełka. Dziekan Jan ostatni raz wystąpił 9 lutego 1298 r., mógłby zatem zginąć 22 sierpnia 1298 r., może w toku walk na terenie ziemi sławieńskiej, toczących się w tym czasie. Wtedy zyskamy pokrewieństwo trzeciego stopnia, dotyczące stopnia drugiego:

Mściwoj I → Mirosława → Barnim I → Bogusław IV
→ Świętopełk → Jan

Sądziłem ongiś, że na przeszkodzie w identyfikowaniu dziekana Jana z synem Świętopełka stoi jednak odnotowanie w kalendarzu kamieńskim śmierci dziewiętego prepozyta 22 października²¹. Czy był to dziekan Jan *Pruzike* 29 sierpnia 1291–1297? *Pruce* wśród kanoników w 1298 r.? Potem po kilkuletniej przerwie to chyba → prepozyt (1297), ale dziekan Jan 11 kwietnia 1297 r. był wystawcą dokumentu wraz z prepozytem Janem; 9 stycznia 1298 r. znów w dokumencie kustosza Wisława wobec sporu biskupa Piotra z prepozytem Janem obecni dziekan Jan oraz kantor Jan (Gortzike) i jeszcze 6 lutego 1298 r. przy czynności tegoż biskupa²². Brakuje zatem podstaw do identyfikacji go z prepozytem Janem z 1297 r., a w takim razie można widzieć w nim Jana syna Świętopełka, zmarłego 22 sierpnia (1298).

9. Lambert – jako dziekan przy czynności księcia Bogusława IV 10 czerwca 1297 r., ale dokument chyba źle datowany, bo 9 sierpnia 1297 r. układ rycerza Zygryda Lodego z biskupem, gdy świadkiem kustosz Wisław, pieczętuje kanonik magister Lambert, ale 9 stycznia i 6 lutego 1298 r. w dokumencie kustosza Wisława i biskupa Piotra dziekanem jest **Jan**²³. Lambert wielokrotnie przy czynności Bogusława IV od 1297 do 1299 r., jako dziekan 22 sierpnia 1298 r. i jeszcze 28 września 1306²⁴. W ordynacji biskupa Henryka z 8 kwietnia 1303 r.

²¹ Zob. E. Rymar, *Rodowód książąt pomorskich*. Wyd. 2. Szczecin 2005, s. 275 i n.

²² PUB III, nr 1803, 1826, 1835 (wg R. Prümersa to Jan Pruzike).

²³ Tamże, nr 1806, 1813, 1826, 1835.

²⁴ Tamże, nr 1859, jako Herman 2.08.1299 (tamże, nr 1902), ale to musi chodzić o Lambert, 14.08.1299, 23.03.1300; 7.12 (1302) (PUB VII, nr 4721); 3.09.1303 (PUB IV, nr 2108); 15.07, 7.09, 7.10, 10.11.1304 (PUB IV, nr 2170, 2176, 2183, 2191); do 30.01, 14.02, 29.09.1305 (PUB IV, nr 2205–2206, 2248, 2314).

określono dochody dziekana we wsi *Damgoze* (potem *Damgard*, dziś *Dębo-gard?*) w ziemi kołobrzeskiej, kaplicy zamkowej w Kołobrzegu²⁵.

10. Jan (III) – najwcześniej od jesieni 1306 r.²⁶ i jeszcze 11 kwietnia 1308 r.²⁷ Nie jest to Jan Puce, scholastyk w 1308 r., ani kanonicy: Jan de Starse, Jan de Warberg. Może to być Jan Gorteke, kantor do 1304 i w 1310 r. (?)

Wakans 6 lipca 1308 r., gdy akt kapituły wystawiają prepozyt, kustosz i scholastyk²⁸.

11. Zygfryd (Cyfridi) de Trechow (też *Ghikow*, *Techow*, *Trichow*, *Trechowe*, *Trebetzow*, *dicto de Trebetowe* 1308). Na jego prośbę, kanonika, 30 sierpnia 1300 r. biskup nadaje przywilej klasztorowi w Doberanie. Kanonik przy czynnościach biskupich w latach 1302–1305²⁹. Z rodziny rycerskiej Trechow z Meklemburgii³⁰ albo z mieszczańskiej w Koszalinie³¹. W Gryfii 25 kwietnia 1305 r. był świadkiem czynności miasta dla miejscowych zakonników; archidiakon stołpecki 16 czerwca 1305 i 11 czerwca 1308 r.³² Ponieważ 11 czerwca 1308 r. był przy czynności biskupa dotyczącej plebana z Lewin i kanonika w Güstrow w sprawie utworzenia dlań nowego archidiakonatu w Stolp jako *de Trebetowe*³³, znak to może, iż pochodził z Trzebiatowa nad Dołężą. Jako kanonik 10 września 1308 r. po kapelanach Bogusława IV; jako dziekan 7 stycznia 1309 r., gdy biskup zatwierdzał dziekani kamieńskiej małą prebendę w kościele kolegiackim w Güstrow³⁴. Dla dziekani i siebie 30 listopada 1309 r. otrzymał od biskupa dobra w Damgarten i pół dziesięciny z Bartin; ostatni raz w charakterze dziekana wystąpił 25 lutego 1310 i 6 stycznia 1312 r.³⁵; brakuje go wśród

²⁵ PUB IV, nr 2089.

²⁶ Od 1305 r. (Kücken, s. 214; Wejman, s. 235).

²⁷ PUB IV, nr 2399; Klempin, s. 413.

²⁸ PUB IV, nr 2410; Klempin, s. 413.

²⁹ PUB III, nr 1955, VII, nr 4721; IV, nr 2176, 2191, 2206.

³⁰ R. Prümers, w: PUB III, s. 580.

³¹ Tu rajca Trechow 1288–1289 (PUB III, nr 1451, 1493).

³² PUB IV, nr 2218, 2228, 2406.

³³ Tamże, nr 2409.

³⁴ Tamże, nr 2414, 2454.

³⁵ Tamże, nr 2566, 2602; V, nr 2704.

członków kapituły przy ważnej czynności biskupa 2 i 3 lutego 1313 r., przy której wystąpiło aż dwunastu kanoników³⁶. Zmarł 5 stycznia (*Vigilia Epiph*)³⁷, a zatem najwcześniej w 1312, zapewne w 1313 r.

12. Konrad (*de Trebetow*, „z Trzebiatowa”). Są jeszcze trudności ze zgromadzeniem danych do biografii magistrów Konradów, kanoników kamieńskich z końca XIII i początków XIV w. Chyba to magister Konrad, kanonik obok dziekana Lamberta przy czynności Bogusława IV dla Trzebiatowa 27 lutego 1301 r., Konrad de Trepetowe, kapelan księżęcy 16 maja 1303 r., magister Konrad 31 marca i 10 listopada 1304 r., Konrad de Trepetowe, kapelan księcia przy jego czynności dla Trzebiatowa 20 grudnia 1306 r.³⁸, Konrad kapelan dworski Bogusława IV 4 maja 1307 r.; 1 sierpnia i 10 września 1308 r. na czele czynności Bogusława IV Konrad *dictus Trepetow*; 28 stycznia 1309 r. w Trzebiatowie jako kapelan przy nadaniu przez Bogusława klasztorowi św. Michała w Trzebiatowie dochodu w Radun z nadania rycerza Newelinga³⁹. Po śmierci księcia nadal kapelan w otoczeniu jego syna Warcisława IV (27.05, 15.06, 18.07, 2.11.1309; 27.05.1310; 1.10, 11, 18.11.1311), także już jako dziekan (8.01, 6.12.1310; 25.02, 13.06, 21.09.1313; 17.09.1314; 20.10.1315; 13.06.1316)⁴⁰. Dziekanem był najwcześniej w 1312 r., jest nim 25 lutego 1313 r.⁴¹, zarazem kapelan dworu Warcisława IV 15 maja, 13 czerwca 1317 r. w jego dokumentach w Uznamie, 22 czerwca w Gryfii, 27 grudnia 1317 r.⁴² Po śmierci biskupa Henryka (1317, po 9 października) już 18 grudnia jako biskup elekt (Konrad IV), 30 grudnia 1317 r. w Kamieniu poprzedza prepozyta, zatwierdzony przez papieża 13 sierpnia 1318 r.⁴³ Zmarł w 1324 r.

³⁶ PUB V, nr 2773, 2775.

³⁷ Klempin, s. 413. Dziwaczny jest dziekan Giso z 1311 r. u Wejmana, s. 235.

³⁸ PUB IV, nr 1984, 2092, 2153, 2191, 2329.

³⁹ Tamże, nr 2350, 2414, 2418, 2456, 2458.

⁴⁰ Tamże, nr 2517, 2521, 2547, 2559, 2618, 2681, 2690, 2692–2693; V, nr 2779, 2816, 2846, 2912, 2976, 3015; A. Gut, *Personel kancelarii książąt pomorskich do połowy XIV wieku*. „Przegląd Zachodniopomorski” 1999, z. 1, s. 94 i n.

⁴¹ PUB IV, nr 2635; V, nr 2779.

⁴² PUB V, nr 3059, 3073–3094, 3111, 3119, 3120, 3152.

⁴³ PUB VI, nr 3158, 3214.

13. Magister Jan (Hacke, Hake) von Göttingen (*de Gotinghe*, „z Getyngi”) – ur. ok. 1280 r., po studiach w Paryżu nauczał na wydziałach sztuk wyzwolonych i medycyny w Montpellier, zyskał zapewne sławę medyka (*medicine professor*, 1319), bo rekomendowany przez arcybiskupa Moguncji Piotra Aspelta królowi Ludwikowi na nadwornego medyka w 1314 r. Od 1318 r. w służbie arcybiskupa Trewiru Baldwina Luksemburga. Odtąd jako Jan Hacke często przebywał w Awinionie, reprezentując interesy Baldwina, pozyskując liczne prebendy i beneficja w diecezjach niemieckich. Chociaż posiadał kanonię w Paderborn i kantorę św. Aleksandra w Einbeck, 3 lutego 1319 r. otrzymał od Jana XXII prowizję na wakującą po Konradzie dziekanię kamieńską, przy czym prepozyt ze Stendalu, mediolański kanonik magister Ambroży de Lamayrola z mediolańskiej diecezji i kanonik naumburski Arnold von Hildesheim otrzymali polecenie wprowadzenia go na urząd⁴⁴. Ale w Kamieniu nie występuje przy czynnościach kapituły. Tenże papież 10 lutego 1322 r. udzielił mu prowizji na kanonię w Moguncji z zachowaniem prebendy w Paderborn, św. Mikołaja na Nowym Targu w Magdeburgu i św. Aleksandra w Einbeck, pod warunkiem rezygnacji z dziekanii w Kamieniu⁴⁵. Nie wiadomo, czy z niej zrezygnował, ale chyba nie, bo był biskupem elektem kamieńskim w 1324 r., wybrany przez część kapituły, lecz papież prowizji udzielił Arnoldowi z Eltz. Jan przebywał w Awinionie – gdzie jako kanonik moguncki wystąpił 5 września 1323, 19 grudnia 1324, 21 czerwca 1325 r. – w marcu 1331 r. otrzymał prowizję na biskupa Verden. Między 1334 i 1336 r. przybywał w Awinionie i był lekarzem Benedykta XII, który 10 października 1341 r. udzielił mu prowizji na biskupstwo we Fryzyngii, ale i tej funkcji nie objął, mając do końca życia (5.10.1349) w Awinionie konkurenta, elekta miejscowej kapituły Leutolda Schaumburg-Julbacha⁴⁶.

14. Magister Jan (v.) Bollentyn (Bolentín). Również on najpierw był notariuszem Wacisława IV (14.07.1321), a zarazem plebanem w Dyminie (3.04.1322, 7.12.1325, 22.08.1326, 12.02.1327); 18 czerwca 1327 r. występował ponadto jako oficjał tamtejszej prepozytury⁴⁷, magister i pleban przy czynności biskupa

⁴⁴ PUB V, nr 3238; K.R. Prokop, *Biskupi zachodniopomorscy (X–XX w.)*. Koszalin 2003, s. 97 i n.

⁴⁵ PUB VI, nr 3576, 3658, 3894, 3901; VII, nr 4208, 4274, 4322.

⁴⁶ K.R. Prokop, *Biskupi...*, s. 98.

⁴⁷ PUB VI, nr 3521, 3588.

8 października 1331 r. w Dyminie, a 25 października 1331 r. w Kamieniu po pralaturze, przy czym wtedy brakuje dziekana⁴⁸. W związku z wyborem byłego dziekana Jana na biskupstwo w Verden papież Jan XXII 9 listopada 1331 r. polecił zwolnioną prebendę i dziekanię nadać Janowi von Bollentinowi, który zrezygnuje z probostwa w Dyminie i swej prebendy kamieńskiej; 28 grudnia 1331 r. już wśród wystawców dokumentu jako dziekan z biskupem Fryderykiem, ale 22 lutego 1332 r. wśród świadków biskupa, prepozyta Barnima i kapituły na końcu po kantorze, wicedziekanie, scholastyku, kustosz!⁴⁹ Potem przy czynności biskupa i kapituły 12 sierpnia, 30 września, jako dziekan 18 listopada 1332 r., otrzymał od biskupa i kapituły młyn w Grabowie 10 sierpnia 1333 r.⁵⁰ W 1342 r. wystąpił w Gdańsku przed nuncjuszem Galhardem de Carceribusem z obroną praw biskupa kamieńskiego do ziemi słupskiej w toku sporu z arcybiskupem gnieźnieńskim o świętopietrze. Ostatni raz wystąpił 11 marca 1349 r. i brakuje go już przy czynności kapituły 3 czerwca⁵¹. Zmarł 9 lipca (*7 Idus Julii*) 1349 r.⁵²

15. Herman de Neuenkirchen (*Nienkerken, Nyenkerken, Nygenkercke*) – z pomorskiej rodziny rycerskiej. W tym czasie np. Herman Starszy i Herman Młodszy byli świadkami Barnima III 24 czerwca 1360 r. To widocznie kanonik kamieński Herman 1 maja 1341 r., dziekan 5 stycznia 1351 r.⁵³, zapewne od 1349 do 1367 r.⁵⁴, bo już 8 stycznia 1368 r. znany jego następca. Pozostawał w sporze z Wachholtzami o *Sandünen* i jezioro *Wagholte* koło wsi Nieradzin (Horst) po Liwią Łużę⁵⁵.

16. Luderus (lub Ludekin) **Colner** (v. Köller) – zapewne z mało jeszcze znanej rodziny rycerskiej Księstwa Pomorskiego, zwanej Kolre, Kolner, potem Köller,

⁴⁸ PUB VIII, nr 4913, 4918, 4940.

⁴⁹ Tamże, nr 4924, 4940, 4960.

⁵⁰ Tamże, nr 4983, 4987, 4998, 5038.

⁵¹ RBK nr 244; RDK, nr 37.

⁵² Klempin, s. 413; A. Gut, *Personel...*, s. 87. Bezpodstawne jest przesuwanie terminu zgonu na 1352 r., jak Wejman, s. 235.

⁵³ RMO nr 38; PUB XI, nr 5938; RBK nr 253. Dziekanem od 1352 r. czyni go Wejman, s. 235, od 1356 r. – Kücken, s. 214, tylko do 1354 r. – A. Gut, *Personel...*, s. 90.

⁵⁴ Klempin, s. 413; Kücken, s. 214.

⁵⁵ RBK nr 315.

w XIV–XV w. też w ziemi kamieńskiej. Rycerz Arnold był radcą Barnima III 15 sierpnia 1361 r., Claus – 22 maja 1362 r. Eberhard wystąpił 9 marca 1364 r. z prośbą o prebendę w Kamieniu dla swego neposa Ludera, studenta prawa w Paryżu⁵⁶. Tak szybki awans w kapitule zapewniało mu zapewne wykształcenie. Dziekan 8 stycznia 1368 r.⁵⁷, może od 1367 r., zarazem 8 lipca 1368 r. *preposito remotis agente* przy zakupie przez kapitułę 9,5 łana w Śliwnie od Manteuflów. Już 11 lipca 1368 r. wystąpił dziekan Jan⁵⁸. Dalszy los Ludera nie jest jeszcze znany. Zmarł w tak młodym wieku?

17. Jan – dziekan 11 lipca 1368 r.⁵⁹

18. Magister Wisław (*Witzekinus, Wyseke, Wenteslai, Wenzlai*) **Gholtbeke** – dziekan 7 grudnia 1368 r.; 7 lipca 1369 r. ekskomunikowany wraz z kantorem i kustoszem przez biskupa Jana za zajęcie spadku po dziekanie Colnerze⁶⁰. Urząd pełnił jeszcze w 1389 r.⁶¹; wcześniej → scholastyk.

19. Magister Berser (*Bersero*) **Szalow** (*Zalow, Salow*). Oskarżona o herezję Cune Conradi z Gryfina w 1392 r. złożyła zeznania przed Persero dziekanem kamieńskim, Janem de Eiskstedtem archidiakonem tamże, Janem Pappendorpem dziekanem kolegiaty NMP w Szczecinie i inkwizytorami Janem Fricze i Mikołajem (v. Wartenbergiem)⁶²; dziekan 21 października 1405 r., zmarł przed 19 grudnia 1406 r.⁶³, wykonawcą jego testamentu 28 grudnia 1406 r. był wikary kościoła katedralnego Mikołaj Berser, widocznie bliski krewny, znany

⁵⁶ RNW nr 36; RBK nr 294; MU nr 140.

⁵⁷ RBK nr 320.

⁵⁸ Tamże, nr 323, 324. U Kückena, s. 214 i Wejmana, s. 235 – dziekan do 1369 r.

⁵⁹ RBK nr 324.

⁶⁰ Tamże, nr 325, 330. Dziekanem tylko w 1369 r. wedle Wejmana, s. 235, który zna też jakiegoś dziekana Jerzego b. Köller z 1379 r.!

⁶¹ Klempin, s. 413; Kücken, s. 214 (nieznana podstawa źródłowa).

⁶² D. Kurze, *Quellen zur Ketzergeschichte Brandenburgs und Pommerns*. Berlin 1975, s. 80 i n. Nie był więc dziekanem dopiero od 1394 r., jak Klempin, s. 414, czy od 1399 r., jak Kücken, s. 214.

⁶³ RG II, szp. 1290, 1410. Dziekanem do 1402 r. u Klempina, s. 414 lub do 1405 r. (Kücken, s. 214; D. Kurze, *Quellen...*, s. 80 za Hg II, s. 828; RG II/1, szp. 136, 1026, 1091).

z 1400 r., pleban tego kościoła w 1408 r.⁶⁴ Wcześniej znany też → kustosz kamieński Bernard Berser.

20. Magisterr Henryk Palborn (*Polborn, Poworn, Balborn*) – kanonik kamieński 1374, 7 listopada 1385 r.⁶⁵, w składzie sądu inkwizycyjnego w Szczecinie 1392–1394⁶⁶; prepozyt kolegiaty Mariackiej w Szczecinie 1383–1406; po przeniesieniu na dziekanę kamieńską jego następcą w Szczecinie 19 grudnia 1406 r. był Mikołaj Goddin⁶⁷. Zarazem administrator generalny kapituły 17 listopada, 4 grudnia 1409 r. i wikariusz generalny w 1409 r.⁶⁸ Dziekanem był do 1417 r.⁶⁹, skoro tego roku, po jego zgonie, z udziałem (21) **Henryka Fresena** toczył się spór o dziekanę⁷⁰. Fresen, wikary w parafii Darłowo, zmarł ok. 1422 r.⁷¹

22. Jan Berlinghoff – wikariusz generalny biskupa Magnusa 1415–1418, zarazem archidiakon w Gorzowie, kanonik kościoła Mariackiego w Szczecinie (1415), z większą prebendą w kościele kolegiackim w Myśliborzu (1417)⁷². Po przeniesieniu na dziekanę zrezygnował z archidiakonatu w Pyrzycach przed 7 grudnia 1417 r.⁷³; jako dziekan 7 marca 1418⁷⁴ i 28 lipca 1421 r.⁷⁵ Berlinghoff toczył spór o dziekanę z **(23) Hermanem Gustrowem**, wpierw wikariuszem w kościele katedralnym (1.11.1409), potem kanonikiem w Myśliborzu, prepo-

⁶⁴ RBK nr 465, 455, 468.

⁶⁵ Klempin, s. 441; RG II, szp. 15.

⁶⁶ D. Kurze, *Quellen...*, s. 78, 84, 99.

⁶⁷ Hg II, s. 567; RG II, szp. 1410. W charakterze dziekana wystąpił 3.02.1408 (RBK nr 468).

⁶⁸ RBK nr 474–475, Klempin, s. 441.

⁶⁹ RG IV, szp. 2724. Dotychczas datowano pełnienie urzędu do 1411 r. (Klempin, s. 414; Kücken, s. 214; Wejman, s. 235).

⁷⁰ RG IV, szp. 1402. Czynność 3.06.1430 Jana Westwala prepozyta, Henryka Palborna dziekana i kapituły w sprawie fundowania prebendy rodzinnej Lepelów (RBK nr 522) zatem źle datowana.

⁷¹ RG IV, szp. 1801.

⁷² RNS nr 124.

⁷³ RG IV, szp. 2724, 3349.

⁷⁴ RBK nr 483. E. Rymar, *Kolegiata w Myśliborzu i skład jej kapituły (XIII–XVI w.)*. „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 12 (2007), s. 37. Dziekanem do 1419 r. też wg Klempina, s. 414, Kückena, s. 214.

⁷⁵ RBK nr 494.

zytem w Koszalinie 29 listopada 1417 r., 1421, 1423⁷⁶, duchownym w Zirchow na wyspie Uznam 1417, wikarym w parafii Koszalin 1420⁷⁷, ale i w latach 1425–1428, zmarłym przed 31 marca 1433 r.⁷⁸ Po śmierci Berlinghoffa spór o dziekanie, o którym czytamy 31 marca 1424 i w 1426 r.⁷⁹

24. Arnold Rambow – otrzymał mandat na dziekanie wakującą przez przeniesienie biskupa Zygfyryda von Bucka, w sporze z → Valentinem Melscholtem w kurii rzymskiej 20 czerwca – 2 sierpnia 1425 r.; po przeniesieniu z dziekanii jego kanonie i wielką prebendę 14 sierpnia 1425 r. otrzymał Dietrich Thitarus⁸⁰. Zob. niżej nr 28a.

25. Valentin de Melscholt – z rodu rycerskiego zwłaszcza w okolicy Szczecina, brat Hansa (1429), magister *in art.*, bakalarz dekretów, z roszczeniem do dziekanii po rezygnacji Goslera, zachowując kanonie i wielką prebendę w kolegiacie św. Ottona w Szczecinie 31 marca 1424 r., dziekan 20 lutego 1425 r.⁸¹, w sporze o urząd z Rambowem, **(26) Wernerem Goslerem** 20 czerwca 1425 r. i **(27) Rutgerem Brinckiem** 1 marca 1426 r.⁸²; w sporze o prepozyturę kościoła Mariackiego w Szczecinie po rezygnacji krewniaka, Volsekina de Melscholta, zachowując prowizję na nią 23 sierpnia 1427 r., został prepozytem 30 sierpnia 1427⁸³. Dziekan kamieński 23 kwietnia 1428 r.⁸⁴, potem archidiakon (1440), prepozyt kolegiaty NMP w Szczecinie (11.11.1445)⁸⁵, otrzymał nową prowizję na archidiakonie dymińską, prezentowany przez biskupów Zygfyryda i Henninga przeciw Andrzejowi Borkowi, zachowując prepozyturę szczecińską i prebendę kamieńską oraz wikariat w parafii Maszewo 11 grudnia 1449 r., probostwo

⁷⁶ RG III, szp. 16; IV, szp. 1402, 1628, 3695.

⁷⁷ HPG, s. 39, 65.

⁷⁸ RG IV, szp. 1245; V, szp. 4335.

⁷⁹ RG IV, szp. 3318, 3663.

⁸⁰ Tamże, szp. 155, 3537.

⁸¹ RMO nr 95; RG IV, szp. 3662; RBK nr 500.

⁸² RG IV, szp. 155, 3318.

⁸³ Tamże, szp. 3662.

⁸⁴ RBK nr 512; Klempin, s. 414.

⁸⁵ Klempin s. 414; RBK nr 589.

Koszewa (Cussow) nad Miedwiem. Zmarł przed 9 kwietnia 1450 r., zwalniając prepozyturę i archidiaconię⁸⁶.

28. Magister Jan Bramstede – wikariusz w Gorzowie i kanonik kamieński z wielką prebendą 6 lipca 1422 r., archidiacon Pyrzyce oraz generalny wikariusz i administrator biskupa Magnusa 21 maja 1423 r.⁸⁷ Zrezygnował z archidiaconatu pyrzyckiego i już 13 września 1423 r. prowizję nań otrzymał Jan Melbom; archidiacon (czeliński?) z beneficjum w Lubiechowie i Boleszkowicach od 7 maja 1424 r., z zachowaniem wikarii w kościele parafialnym w Prenzlau, Mieszkowicach, Gorzowie, Lubiechowie, wsi *Gutzekow*, Boleszkowicach 11 marca 1426 r.⁸⁸; oficjał kamieński 21 października 1430 r., 1432⁸⁹; dziekan 1 stycznia 1429 r. i jeszcze 6 stycznia 1434 r.⁹⁰, widocznie po rezygnacji pozostał nadal w kapitule, ale tylko jako archidiacon stołpecki 22 października 1434 r. Jako zmarły 1 maja 1442 r. wzmiankowany 1 maja 1442 r.⁹¹

28a. Arnold Rambow – wicedziekan 20 stycznia 1431⁹², → kantorzy.

29. Wedego von Rammin – z wielkiego pomorskiego rodu rycerskiego z ośrodkiem zamkowym w Stolcu (Stolzenburg) na zachód od Szczecina, w Krakow, Buku i Karniszewie w ziemi szczecińskiej. Wedego (w źródle rzymskim jako Wedego Ramuigii!) pozostawał 12 czerwca 1429 r. w sporze z Mikołajem Hagenem o parafię w *Goritz* w diecezji kamieńskiej⁹³ (zatem w Górzycy na płn. wsch. od Gryfic, wsi znanej od 1224 r., czy może w Goritz/Gorzycy sławieńskiej); dziekan 22 października 1434 r., gdy przy czynności prawnej

⁸⁶ RG VI, szp. 5677, 2087.

⁸⁷ Tamże, szp. 1659; RMO nr 93.

⁸⁸ RG IV, szp. 2138, 1659.

⁸⁹ Tamże, szp. 977; V, nr 3228.

⁹⁰ RBK nr 515, 544. Jednak błędnie do 1433 r. – Klempin, s. 414; poprawnie do 1434 r. – Kücken, s. 214.

⁹¹ RBK nr 548, 577.

⁹² Tamże, nr 526.

⁹³ RG IV, szp. 2904.

poprzedzał nawet prepozyta. Na czele kapituły 16 lipca 1446 r., gdy brakuje już (zmarłego) prepozyta Westfala⁹⁴, potem → prepozyt (1446?) 1448–1457.

30. Gaspar (Kaspar, Jasper) von Eickstedt – z wielkiego rodu rycerskiego Pomorza Zachodniego, otrzymał 6 kwietnia 1429 r. kanonię i prebendę kamieńską po śmierci Henninga von Dewitza, z dyspensą 11 maja / 1 grudnia 1429 r.⁹⁵; dziekan kolegiaty Ottońskiej w Szczecinie 22 października 1434 r.⁹⁶; → witztum kamieński 24 maja 1440 r. Dotąd nieznanymi dziekan kamieński krótko po Ramminie, zmarły przed 14 lutego 1450 r., z prebendą wakującą po przeniesieniu Rammina na prepozyturę, zachowując kanonię i prebendę w tejże katedrze i tego dnia jego prebendę i kanonię otrzymał jego rodowiec Fryderyk⁹⁷.

31. Magister Piotr Garyn (Garin) – syn Jana i Mudeke, brat Mette, wdowy po Hansie Löllfitzu, których wspomina w testamencie z 1464 r. (zob. niżej); kanonik kołobrzeski 13 listopada 1437 r., kanonik kamieński 24 czerwca 1440 r.⁹⁸ Dziekan 2 lutego 1448 r.⁹⁹ Testamentem z 16 września 1464 r. czynił legat swej bratanicy Urszuli, córce Hansa, w intencji swego stryja czy kuzyna (*oheim*) Mikołaja Garina; żył 7 grudnia 1464 r.¹⁰⁰ Zmarł zapewne jeszcze w tymże roku, najpóźniej w 1465 r., długo przed wrześniem.

32. Vrolicus Westual – wcześniej → kantor. Dziekan 8 września 1465 r.¹⁰¹, zarazem kanonik kołobrzeski i w kolegiacie Ottońskiej w Szczecinie, reprezentuje kapitułę jako administrator (*in spiritualibus generalis*) 18, 21 listopada 1481 r. i wikariusz (*vicarius generalis*) 9 czerwca 1482, 30 stycznia 1486 r.¹⁰²;

⁹⁴ RBK nr 548, 597. Jakoby dziekanem tylko do 1444 r. – Kücken, s. 214; za nim Wejman, s. 235.

⁹⁵ RG IV, szp. 317. W charakterze kanonika wystąpił w latach 1431 i 1436 (RBK nr 529, 556).

⁹⁶ RBK nr 548.

⁹⁷ RG VI, szp. 629, 1265.

⁹⁸ RBK nr 566, 574.

⁹⁹ Tamże, nr 599; magister 1453 (tamże, nr 621); u Klempina, s. 414, dziekan od 1449 r.; od 1444 r., i to do 1462 (sic!), wedle Kückena, s. 214 i Wejmana, s. 235.

¹⁰⁰ RBK nr 706a, 707.

¹⁰¹ Tamże, nr 708. Jednak Klempin (s. 414) błędnie datował objęcie stanowiska w 1467 r.

¹⁰² RBK nr 788–826; Klempin, s. 414.

doktor dekretów 1487, ostatni raz jako dziekan 4 lutego 1488 r. Jako zmarły 15 czerwca 1488 r.¹⁰³

33. Jan Lichtevoth – kanonik w 1486 r., z rodziny mieszczańskiej Darłowa, zapewne syn burmistrza Jakuba, który 12 czerwca 1488 r. czynił nadanie dla dziekana kamińskiego w postaci wikarii w kościele parafialnym w Sławnie, a 15 czerwca tegoż roku biskup Benedykt na prezentację burmistrza czynił go dziekanem, zatwierdzając to nadanie¹⁰⁴. Burmistrz wraz z nim, zarazem wikarym w ich rodzinnej kaplicy w kościele parafialnym w Darłowie, kupował 11 listopada 1494 r. dochód od cystersów z Bukowa; 14 sierpnia 1497 r. Jan reprezentował cysterki szczecińskie w postępowaniu procesowym¹⁰⁵. Burmistrz zmarł 11 listopada 1498 r., jego żona (matka Jana?) Adelajda wspomniana 25 listopada 1499 r.¹⁰⁶ Ostatni raz dziekan 7 lipca 1519 r., zmarł 1519/21¹⁰⁷, bo 24 września 1521 r. rada Darłowa pisała do kapituły w związku ze śmiercią dziekana Jana. W liście mowa o Vrona, wdowie po Getzmanie Lichtevoth, zatem dokument z dziekanem Janem z 2 marca 1522 r. musi być źle datowany¹⁰⁸.

34. Marcin Eg(ge)brecht – dziekan 2 stycznia 1522 r.¹⁰⁹ z rodziny → prepozyta Bernarda Egbrechta.

35. Wolfgang hr. Everstein (z Nowogardu), zarazem prepozyt, 1530 – jeszcze 25 stycznia 1532 r.¹¹⁰

36. Doktor Michał Schonenbeke – nieznanym dotąd dziekan, 23 sierpnia 1534 r. czynił testamentem legat dla swej siostry, wdowy po Bartłomieju Spegelu, dla

¹⁰³ RBK nr 846, 853, 857. Nie mógł więc być dziekanem Henning Steinwehr w 1486 r. (jak Wejman, s. 235).

¹⁰⁴ Klempin, s. 442; RBK, nr 856–857.

¹⁰⁵ AP Szczecin, ZSI, nr 1125: *Regesten zu den Urkunden des Cisterzienser Klosters von Buckow*, nr 107; RNS, nr 141.

¹⁰⁶ RBK nr 1021, k 1050.

¹⁰⁷ Do 1519 r. (Klempin, s. 414), 1521 (Kücken, s. 214), w latach 1505–1521 (Wejman, s. 235; tamże dziekan Adam v. Köller z lat 1496–1505 wskutek jakiejś omyłki).

¹⁰⁸ RBK nr 1330, 1342, 1345.

¹⁰⁹ Tamże, nr 1342.

¹¹⁰ Tamże nr 1392, 1395–1396; RDK nr 91; Klempin, s. 414.

kanoników: scholastyka i kustosza¹¹¹. Chyba przedstawiciel nowomarchijskiej rodziny rycerskiej Schönebeck(e), wtedy głównie na Kamieniu Wielkim, Dol-sku.

37. Przybysław von Kleist I – kleryk, notariusz kapituły 17 września 1488 r., kanonik 6 grudnia 1499 r., kanclerz biskupa Erazma 1522¹¹² → kantor; dziekan 1536–1539¹¹³.

Po sekularyzacji w czasach Księstwa Pomorskiego (luterkańscy administratorzy dóbr po 1534 r.):

38. Aleksander von der Osten 1544–1553¹¹⁴.

39. Jakub von Puttkamer 1556¹¹⁵.

40. Doktor Antoni Swalenberg 1567–1569¹¹⁶.

41. Henning von dem Wolde – państwowy zarządca kapituły, książęcy radca, posesjonat na Łozach i Turowie, 20 lutego 1572 – 7 lutego 1576 r., zarazem prepozyt kołobrzeski¹¹⁷.

42. Jakub von Kleist – osiadły na Rusch, 22 maja 1576 – 20 czerwca 1585 r., wcześniej witztum¹¹⁸.

43. Otto von Rammin – osiadły na Krakow, kanclerz szczeciński, od 11 grudnia 1586 r. do 1607/10¹¹⁹.

¹¹¹ RBK nr 1410.

¹¹² Tamże nr 859, 1051, 1343.

¹¹³ Klempin, s. 414; RBK nr 1414.

¹¹⁴ Klempin, s. 414; Kücken, s. 214; RBK nr 1444.

¹¹⁵ Kücken, s. 214.

¹¹⁶ Klempin, s. 414; Kücken, s. 214.

¹¹⁷ Klempin, s. 414.

¹¹⁸ Tamże.

¹¹⁹ Tamże; Kücken, s. 214.

44. Jan Henryk von Flemming 1610 – zmarł 18 grudnia 1622 r.¹²⁰
45. Maciej (Mathias) Carnitz – kanclerz Bogusława XIV, od 13 lutego 1623 do 1628 r., wcześniej witztum¹²¹.
46. Wilhelm von Kleist 1629–1636¹²².
47. Maciej (Mathias) von Guntersberg 1637–1650¹²³.

¹²⁰ Klempin, s. 414; Kücken, s. 214.

¹²¹ Tamże.

¹²² Kücken, s. 214.

¹²³ Tamże.